

Antje Bostelmann, Gerrit Möllers

KLAX
Pädagogik

Ansvarsbevidst, socialt kompetent, kreativ

Synet på barnet i Klax-pædagogikken

Indholdsfortegnelse

Forord	5
1 Bare en bagatel	9
2 Et pædagogisk koncept uden at være det	14
Krav til en moderne pædagogik	14
Klax-pædagogikken og dens rødder	24
3 Synet på barnet og dets historiske indplacering	26
Synet på barnet fra antikken til oplysningstiden	28
Barnets århundrede	31
Opdragelse efter Auschwitz	32
Synet på barnet i den nuværende pædagogiske og samfundsmæssige debat	34
4 Synet på barnet i publikationerne og dokumentationen om Klax	36
Grundtanken	36
Synet på barnet	43
Fundamentet for Klax-pædagogikken	45
Grundsætningerne for Klax-pædagogikken	50
Principperne bag Klax-pædagogikken	51
5 Fraktalen – de fire bærende søjler i Klax-pædagogikken	61
Individualiserede læringsveje Begejstring – kreativitet – udfordring	65
Socialt fællesskab Respekt – deltagelse – regler	71
Styrede omgivelser Fornuft – stimulation – sikkerhed	86
Autentiske voksne Vejleder – At tro på, det lykkes – Refleksion	98

6 Målsætningen for Klax-pædagogikken – det ansvarlige menneske	107
Hvem er det egentlig, der har ansvaret?	109
Individuelt men ikke egoistisk – bare socialt kompetent.	115
Kreativ og løsningsfokuseret	118
Det ansvarlige menneske	122
7 Vildfarelsen om, at barnet udgør midtpunktet	123
Overudfordrede børn	125
Børn er ikke fremtiden	128
Børn gør os ikke bedre	128
Farlig overbeskyttelse	130
8 De specielle perspektiver i Klax-pædagogikken.	132
Fokus på løsninger frem for på mangler	132
Drage omsorg for dem, der drager omsorg	137
Integration af forældrene i institutionerne	139
Integration og transformation	141
9 Slutord.	142
Om forfatterne	145
Litteraturoversigt	146
Billedhenvisninger	147
Forslag til videregående læsning	149

Indledning

Nu, hvor vi tager hul på denne publikationsrække, har idéen bag Klax-pædagogikken eksisteret i 25 år. Ved Klax-børnehaver eller Klax-skoler forstås i dag en masse institutioner, der må betegnes som hørende til Klax-gruppen. Navnet Klax findes også på møbler og lege-materialer, der er udviklet i institutionernes praksis. Klax står først og fremmest for en pædagogik (ofte blot kaldt for Klax-konceptet), der fokuserer på barnet, anerkender dets potentiale og evner og fremviser konkrete værktøjer, der gør det muligt at realisere denne grundtanke i daginstitutionernes hverdag.

I Klax blev der spekuleret meget over, hvordan børn og unge skulle vokse op for at blive vellykkede og ansvarlige medlemmer af samfundet. Vi brød vores hoveder med, hvad pædagoger har behov for af udstyr, lokaler og værktøjer, samt hvilke kompetencer og egenskaber de skal være i besiddelse af for at opfylde disse behov. Og vi har fundet løsninger.

På 25 år har verden forandret sig voldsomt. Som alle andre pædagogiske metoder var Klax-pædagogikken også nødt til at reagere på forandringerne. Ikke alting, der blev udtænkt og iværksat for 25 år siden, har gyldighed i nutiden. Mange idéer og metoder er blevet forkastet, men hele tiden er der kommet ny idéer og løsninger til.

Idéen bag Klax-pædagogikken blev undfanget i slutningen af 1980'erne i DDR, altså datidens »Østtyskland«. I et land, hvor børn voksede op på rad og række, hvor flagappel var en selvfølge i skolerne, og en bænk til potter, hvor flere børn samtidig kunne sidde på potte, var det i børnehaverne, var pædagogisk handling for den enkelte utænkelig. I DDR tænkte man i klasser. Der fandtes arbejderklassen og klassefjenden i Vesten. Man kunne tro, at denne fremgangsmåde med befa-

let tilhørsforhold til en gruppe ikke gav plads til individualitet, kreativitet og selvstændighed. Men tværtimod voksede der – nærmest som et parallelsamfund – en livs- og omgangskultur frem byggende på byttehandel og individuel ydeevne. Hvis man ville have noget, måtte man have noget at tilbyde. Gode idéer, evner og løsningsorientering var absolut nødvendige, når det gjaldt om at overleve i den socialistiske hverdag.

Hvilken prioritet et samfund tillægger sine børn, viser sig også i dets daginstitutioner. I DDR gik næsten alle børn i vuggestue og derefter i børnehaver hvert fald siden midten af 1970'erne. Man spiste op og sov til middag på samme tid, og i gangene hang der papir i A4-størrelse på lange snore, hvor en masse forskellige børn altid havde tegnet den selvsamme snemand. Det drejede sig om at indordne sig og være et ordentligt medlem af gruppen. I skolen fortsattes i samme spor.

Efter Tysklands genforening så jeg¹ i vesttyske børnehaver de selvsamme sovesale proppede med tremmesenge, og der var lange rækker af ensartede børnetegninger i skolernes gange.

I 1988 havde jeg besluttet mig for at yde modstand mod denne ensformighedens pædagogik, som jeg indtil da kun havde troet, fandtes i Østeuropa. Sammen med venner havde jeg udviklet idéen om et børnehus, hvor børn lærer, at de kan udtrykke sig selv, lege kreativt og tage ansvar for sig selv og andre. Det skulle være en bagatel – tysk »Klacks« eller »Klecks« – at være sammen med børn på en anden måde, og dermed var navnet for sådan et sted hurtigt fundet: »Klax« stavet på gadeslang.

På tysk betyder Klacks eller Klecks også [malings]klat, og dermed er forbindelsen til de tidlige maleværksteder åbenlys.

DDR's uddannelses- og informationspolitik, hvis erklærede målsætning det var kun at give sine borgere adgang til det allermest nødvendige fra den vestlige verden, havde bevirket, at jeg på dette tidspunkt ingen anelse havde om, hvad der foregik i Reggio Emilia i Italien. Lige så lidt vidste jeg, hvilke idéer det 20. århundredes reformpædagoger havde, og hvorfor de var slået fejl. Derfor var

1 Her er der tale om Antje Bostelmans personlige oplevelser, derfor jeg-form.

Klax-pædagogikken ikke i stand til at bygge på andre reformpædagogers idéen men måtte udtænke hver eneste tanke selv, afprøve hver eneste idé selv og opleve hver eneste fiasko selv. Denne selvstændige og dybe spekulation, den uforfærdede afprøvning og den vante håndtering af fiaskoer præger os.

I den vilde tid kort efter Murens fald, hvor alt var under forandring, hvor den velkendte hverdag inden for pædagogik og opdragelse pludselig ikke gjaldt længere, og der dukkede alt muligt op, opstod et samfund, hvor børn kom til at stå i midtpunktet på en måde, som vi ikke længere anser for sund.

Derfor besluttede vi at udgive en bog om vores syn på barnet og mennesket. Vi ønsker at vise, at det er vigtigt at holde en balance i omgangen med børn, således som vi igennem årene har tilstræbt ved hjælp af Klax-pædagogikken. Vi præsenterer i de følgende kapitler vores tanker om, hvordan et samfund bør omgås den opvoksende generation. Vi forklarer, hvilke gode idéer og hvilken stor forvirring reformpædagogikken har medført. Vi viser, hvorledes vores moderne samfund forsøger at sætte individet i midtpunktet og derved overser de behovene hos det sociale fællesskab, og desuden redegør vi for, hvordan Klax-pædagogikken konfronterer disse udviklinger for i stedet at lade børn vokse op som ansvarlige, selvstændige og kreative mennesker..

*Antje Bostelmann og Gerrit Möllers,
April 2015*

4 Synet på barnet i publikationerne og dokumentationen om Klax

At tilrettelægge barndommen for de børn, vi har i vores varetægt, så interessant og spændende som muligt, integrere familien i denne indsats og ikke glemme institutionens virkelighed, er den opgave, som Klax-pædagoger står over for. Hvis det overhovedet skal kunne lade sig gøre, kræver det aftalte grundholdninger og en grundtanke. Her udtrykkes det, hvad der i Klax-pædagogikken forventes af mennesker, hvad der ses i dem, og hvilke egenskaber der anset for attraktive. Desuden formuleres, hvordan samspillet mellem de deltagende grupper bør se ud.

■■■ GRUNDTANKEN

Klax's grundtanke bygger på de grundlæggende værdier og målsætninger for Klax-pædagogikken. Første udgave fra 1990'erne så således ud:

Motto:

Kreativitet gør klog – uddannelse for børn

Koncept:

I midtpunktet for vores arbejde står den udviklingsmæssige fremme af det enkelte barn under aktiv inddragelse af og støtte til dettes familiemiljø.

Pædagogisk koncept:

- Kerneindholdet af vores pædagogiske koncept er uddannelsesarbejdet og opdragelsen til demokrati. Ved uddannelsesarbejde forstår vi integreret fremme af de kreative evner hos børn ved den aktive tilegnelse af deres naturlige og samfundsmæssige omverden.
- Vores pædagogiske koncept lever af den intense vekselvirkning mellem teoretiske grundidéer, praktisk implementering og videreudvikling.
- Til realisering af vores pædagogiske koncept etablerer vi særlige steder samt lokalemæssige og materielle rammebetingelser.
- For i børns interesse at handle fremtidsorienteret og ansvarsbevidst er vi i alt, hvad vi foretager os, opmærksomme på forureningsfri og miljøvenlig udnyttelse af eksisterende ressourcer.
- Klax-konceptet kan benyttes overalt. Klax-steder kan være overalt.

Medarbejdere:

- I Klax arbejder uforfærdede, frisindede og selvbestemmende mennesker professionelt sammen i specialistfællesskaber.
- Kontinuerlig videreuddannelse er for alle Klax-medarbejdere naturligt for at være klædt på til ny samfundsudviklinger.
- Klax uddanner pædagoger på grundlag af Klax-konceptet.
- Gennem medarbejdernes kompetencer og ansvarlighed er hver enkelt medarbejder med til at skabe virksomhedens succes.

Samarbejdspartnere:

- Klax-samarbejdspartnere er mennesker, der interesserer sig for og engagerer sig i optimale udviklingsmuligheder for børn.
- Vores samarbejdspartners tilfredshed står i midtpunktet for tilrettelæggelsen af vores arbejdsprocesser.

Kvalitet:

- Vores tilbud garanterer i enhver henseende kvalitet, som vi hele tiden kontrollerer og optimerer.

Erhvervsmæssige værdier:

- Vi opfatter os som en servicevirksomhed inden for det pædagogiske område og handler erhvervsmæssigt selvstændigt for at kunne realisere vores pædagogiske målsætninger uafhængigt.
- Virksomhedsledelsens opgave er fastsættelse af virksomhedsstrategier og koordination af alle aktiviteter med henblik på sikring af langsigtet succes.
- Samtlige Klax's aktiviteter bliver konsekvent målt med deres gavn for virksomhedens værdi som målestok.

Klax-pædagogikkens grundtanke er i de forgangne år konstant blevet analyseret og ændret. Nutidens grundtanke retter sig stærkt mod kunderne og formidler kvalitetskravet til det pædagogiske arbejde.

Sådan realiserer vi vores værdier

	Samarbejds-partner i fokus	Sund virksom-hedsledelse	Engagerede medarbejdere
Det er os	Vi er professionelle og pålidelige partnere.	Vi er forpligtede til de høje krav i Klax-filosofien.	Vi er bevidste om vores ansvar, er autentiske og kan begejstre andre.
Det gør vi	I alt hvad vi foretager, os har vi behovene hos børn og familier for øje.	Vi tilpasser vores processer til Klax-filosofiens store krav.	Vi handler uforfærdet, kreativt og løsningsorienteret.
	Vi ledsager vores brugere med indfølelse, respekt og faglig ekspertise.	Vi handler bæredygtigt og benytter metoden »Læring og ledelse med mål«.	Vi sammenknytter præstationsparathed med lidenskabeligt engagement.
	Vi tilsigter kontinuitet i vores kunderelation.	Vi udnytter de bedste idéer i branchen og afprøver og udvikler hele tiden disse.	Vi respekterer, at mennesker er unikke, og fremmer lige muligheder.
Det stræber vi efter	Vi stræber efter at være det foretrukne valg for vores samarbejds-partnere.	Vi stræber efter hele tiden at lære og forbedre os yderligere.	Vi stræber efter at være en fremtidsorienteret, lærende og internationalt agerende organisation.

Grundtanken gør det tydeligt, at det drejer sig om at give børnene de bedst mulige rammebetingelser for deres opvækst og læring. Grundtanken sammenknytter konceptets egen grundantagelse om menneskers behov med erhvervsmæssige værdier. Med afsæt i et menneskesyn, hvor selvaktivitet og kreativitet nævnes i samme åndedrag, og hvor barnet anskues i sammenhæng med sin omverden: *Ved det pædagogiske arbejde forstår vi at fremme de kreative evner hos børn igennem aktiv tilegnelse i deres naturlige og samfundsmæssige omverden.* Pædagogerne opnår en vigtig prioritet, fordi de betegnes som uforfædede, frisindede og selvbestemmende mennesker, der arbejder sammen i specialistfællesskaber. Dette synspunkt har ikke ændret sig indtil nu.

I alt hvad vi foretager os, har vi behovene hos børn og familier for øje. Denne påstand forstærker endnu engang tyngdepunktet i det pædagogiske arbejde, der entydigt er rettet mod kunderne. *Vi ledsager vores brugere med indfølelse, respekt og faglig ekspertise.* Dette udsagn sammenknytter grundholdningerne med vores egne krav til det pædagogiske arbejde. *Vi respekterer, at alle mennesker er unikke, og fremmer lige muligheder* gør det klart, at individet anskues som en del af det sociale fællesskab og her kan gøre krav på, at de muligheder, det rummer, bliver udnyttet.

Grundtanken handler hele tiden om værdierne, og hvordan de skal udtrykkes og udleveres i relationen mellem forældre, børn og institution. Hvad der dengang ikke blev forklaret tydeligt, er forholdet mellem aktørernes ansvarstagning, der i nutidens pædagogiske arbejde er blevet ændret afgørende. Denne ændring krævede nytænkning af alle medvirkende og medførte, at grundtanken blev gennemarbejdet. Opfattelsen af mennesker som selvsikre, kreative og ansvarlige væsner er ikke realiserbar, hvis den er underkastet aktørernes situation-emotionelle tilstand, eller hvornår og på hvilken måde der handles for eller med hinanden.

Ansvarsbevidst, socialt kompetent, kreativ

Synet på barnet i Klax-pædagogikken

Klax-pædagogikken har eksisteret i over 25 år. Grundelementerne i Klax-pædagogikken er at gøre barnet til centrum for det pædagogiske arbejde samt tillægge barnet potentiale og kompetencer og give pædagogerne værktøjer, der opfylder børnenes behov. Klax-pædagoger gør sig mange overvejelser om, hvilken måde børn og unge bør vokse op på, så de senere kan blive vellykkede, ansvarlige medlemmer af samfundet. Pædagoger har behov for udstyr, lokaler og værktøjer, og de skal besidde kompetencer og egenskaber for at leve op til disse behov.

Men hvad går Klax-pædagogikken helt præcis ud på? I dette bind 1 af serien om Klax-pædagogikken forsøger forfatterne at besvare følgende spørgsmål: Hvad forstås i Klax ved opdragelse og uddannelse? Hvilke egenskaber og kompetencer tillægges børnene? Hvad er kendetegnende for en autentisk voksen, og hvilke ydre forhold er nødvendige, hvis pædagogikken skal lykkes?